

Noter

Museer for folk

Bogen *Museer for folk* bygger i det væsentlige på den litteratur, der er nævnt i litteraturlisten. Fremstillingen af museernes udvikling i de seneste godt 30 år bygger endvidere på mine egne erfaringer fra over 30 år som museumsleder samt mine internationale kontakter og erfaringer fra tiden som præsident for Association of European Open Air Museums 2007-2011. De afsnit, der specifikt vedrører Den Gamle Bys historie og udvikling, baserer sig på museets arkiv, egne samtaler med tidligere medarbejdere og min egen tid i spidsen for museet siden 1996.

Kampen om museerne

Side 2-4

Fra forhistorie til folk er i høj grad en sammenfatning og baserer sig på litteratur og kilder, der er omtalt i bogens øvrige kapitler.

Side 4-6

Fremmede øjne baserer sig på mine notater fra samtale med Lara Saiz Moya 27. marts 2014. Derudover henvises til Williams-Davies, John: 'Now Our History is Your History': The Challenge of Relevance for Open-Air Museums; Folk Life. Journal of Ethnological Studies, vol. 47, United Kingdom 2009, s. 115-23.

Side 6-11

Striden bygger på Holm, Peter: Den gamle By i Aarhus. Fra Borgmestergaard til Købstadmuseum 1909-45, 1951, Nyrop-Christensen, Henrik: Peter Holm og hans museum; Den Gamle Bys årbog 1984, s. 33-68 samt breve, koncepter og notater i Peter Holms arkiv i Den Gamle By. Citat s. 8-9 er fra Peter Holms brev til Chr. Axel Jensen 29. september 2008. Citatet s. 11 er trykt i Thomas Bloch Ravn: Den Gamle By. Et vindue til historien, s. 20.

Side 11-15

Landsudstillingen bygger på Bender, Johan: Hurra for Aarhus. Landsudstillingen 1909 – vejene til og sporene fra; Klematis 2008. Citatet fra Johannes V. Jensen s. 13 stammer fra Benders bog, s. 190. Citaterne s. 14-15 stammer fra Christian Axel Jensens artikel i Architekten 14. august 1909, s. 526-27.

Side 15-17

En skandinavisk idé bygger især på Rentzhog, Sten: Friluftsmuseerna. En skandinavisk idé erövrar världen, 2007; Sjöberg-Pietarinen, Solveig: Museer ger mening – Friluftsmuseerne Klosterbacken og Amuri som representationer samt Åbo Akademis Förlag 2004. Se også Zippelius, Adelhart: Handbuch der europäischen Freilichtmuseen, Köln 1974; Bloch Ravn, Thomas: Den Gamle By. Et vindue til historien, 2009, s. 18-37; Kjær, Birgitte: Et museum bliver til; Den Gamle Bys årbog 1984; Holm, Peter: Den gamle By i Aarhus, Årsbok för Hembygdsvärd 1933, s. 9-32; s. 96-110 samt Bloch Ravn, Thomas: Peter Holm. The man who made Den Gamle By, Open Air Museums – International Yearbook. Sirogojno Serbia 2014, s. 115-31.

Side 17-20

Drømmen om købstadsmuseet bygger på Holm, Peter: Den gamle By i Aarhus. Fra Borgmestergaard til Købstadsmuseum 1909-45, 1951 samt Peter Holms arkiv i Den Gamle By. Citater s. 18 fra Holm, Peter: Den Gamle By i Aarhus, s. 95. Citaterne s. 20 stammer fra Holm, Peter: Den Gamle By i Aarhus, s. 50.

Forhistorien

Kapitlet bygger især på Rasmussen, Holger: Dansk museumshistorie: De kulturhistoriske museer; Dansk Kulturhistorisk Museumsforening 1979; Mordhorst, Camilla: Genstandsfortællinger – fra Museum Wormiamium til de moderne museer, 2009 samt Zipsane, Henrik: National museums in Denmark in Peter Aronsson & Gabrielle Algenius (red): Building National Museums in Europe 1750–2010, Conference proceedings from EuNaMus, Bologna 2011, s. 213-29.

Side 22-26

Kongens Kunstkammer og efterkommerne bygger desuden på oplysninger på de relevante museers hjemmesider.

Side 26-29

Oldnordisk museum. Citatet s. 29 stammer fra Rasmussen, Holger: Dansk museumshistorie: De kulturhistoriske museer; Dansk Kulturhistorisk Museumsforening 1979, s. 60.

Side 29-34

Vækst i provinsen bygger på Løgager Nielsen, Niels: Afleveringspligt og udgravningsret. Provinsmuseernes forhold til Sophus Müller og den centrale museumsinstitution 1887-1921; Fortid og Nutid. Tidsskrift for kulturhistorie og lokalhistorie, 1989, s. 194-203 samt Løgager Nielsen,

Niels: Museer i oprør. Provinsmuseerne og Nationalmuseet i en brydningstid; Kuml. Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab 2001, s. 111-58. Endvidere på Skriver, Jens B.: Det historiske museum i Århus - gennem 100 år, Moesgård 2003. Citatet s. 31 stammer fra Forchammer, Joh.: Om oldnordiske Samlinger, historiske Museer o.s.v. navnlig i Jylland; Samlinger til jydsk Historie og Topografi 1866-67, s. 49. Citatet s. 32 er gengivet hos Skriver, Jens B.: Det historiske museum i Århus - gennem 100 år, Moesgård 2003, s. 7-8.

Müllers model

Kapitlet bygger især på skildringerne hos Rasmussen, Holger: Dansk museumshistorie: De kulturhistoriske museer; Dansk Kulturhistorisk Museumsforening 1979; Løgager Nielsen, Niels: Afleveringspligt og udgravningsret. Provinsmuseernes forhold til Sophus Müller og den centrale museumsinstitution 1887-1921; Fortid og Nutid. Tidsskrift for kulturhistorie og lokalhistorie 1989, s. 194-203 samt Løgager Nielsen, Niels: Museer i oprør. Provinsmuseerne og Nationalmuseet i en brydningstid; Kuml. Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab 2001, s. 111-58. Citatet i billedteksten s. 34 stammer fra Nordman, Elin: Vandring i usynligt Rum, Gyldendal 1960, s. 48.

Side 36-39

Magten koncentrerer. Skildringen af Sophus Müller bygger på Müller, Sophus: Selvbiografi trykt i Indbydelsesskrift til Københavns Universitets Aarsfest 1880, s. 126-28; Forssander, J.E.: Sophus Müller; Årsbok for Ventenskaps-Societeten i Lund 1934, s. 143-51; Mackeprang, Mouritz: Sophus Müller som sekretær for Oldskriftsselskabet, som museumsdirektør og som forsker; Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed 1934, s. 3-15; Brøndsted, Johannes: Müller, Sophus Otto; Dansk Biografisk Leksikon 3. udgave 1982, s. 177-81; Brøndsted, Johannes: Sophus Müller; Danmark 1946, s. 306-9.

Side 39-42 og 42-46

Bernhard Olsen og de store udstillinger samt Dansk Folkemuseum og Frilandsmuseet bygger på Stocklund, Bjarne: International Exhibitions and the New Museum Concept in the Latter Half of the Nineteenth Century; Etnologia Scandinavia 23 1997; Stocklund, Bjarne: Ideen om ett friluftsmuseum; Kulturen, Lund 2001, s. 10-27; Stocklund, Bjarne: Eventyrligt; kronik i Skalk 1/205, s. 20-29; Rasmussen, Holger: Dansk museumshistorie: De kulturhistoriske museer, Dansk Kulturhistorisk Museumsforening 1979, s. 89-100 samt Rasmussen, Holger: Bernhard Olsens virke og værker, København 1979. Citatet s. 40 stammer fra Rasmussen, Holger: Dansk museumshistorie: De kulturhistoriske museer,

Dansk Kulturhistorisk Museumsforening 1979, s. 90. Citater i tekst og i billedtekst s. 41 stammer fra Rasmussen, Holger: Bernhard Olsens virke og værker, København 1979, s. 14. Citatet fra Julius Lange s. 41 stammer fra Rasmussen, Holger: Dansk museumshistorie: De kulturhistoriske museer, Dansk Kulturhistorisk Museumsforening 1979, s. 92. Citatet s. 42 stammer fra Rasmussen, Holger: Dansk museumshistorie: De kulturhistoriske museer, Dansk Kulturhistorisk Museumsforening 1979, s.93.

Side 46-47

Müllers bandbulle bygger på Müller, Sophus: Museum og Interiør, i Tilskueren 1897, s. 683-700. Alle citater stammer herfra.

Side 48-50

Kampen om kunstindustrien bygger på Rasmussen, Holger: Dansk museumshistorie: De kulturhistoriske museer, Dansk Kulturhistorisk Museumsforening 1979, s. 125-29; Müller, Sophus: Det nye Museum for Kunstindustri; Tidsskrift for Kunstindustri 1890, s. 19-27; Nyrop, C.: Om Oprettelsen af et Museum for Kunstindustri; Tidsskrift for Kunstindustri 1890, s. 27-34. Citatet s. 49 stammer fra Rasmussen, Holger: Dansk museumshistorie: De kulturhistoriske museer, Dansk Kulturhistorisk Museumsforening 1979, s.127.

Side 50-53

Nationalmuseet bygger på Rasmussen, Holger: Dansk museumshistorie: De kulturhistoriske museer, Dansk Kulturhistorisk Museumsforening 1979 og Gjerløff, Anne Katrine: Syn for sagn. Dansk arkæologi og historie i 1800-tallet; Historisk Tidsskrift 1999, s. 406-45.

Side 53-54

Den store objektivitetstro bygger især på Christiansen, Palle O.: Kulturhistorie som opposition. Træk af forskellige fagtraditioner, Samleren 2000, s. 60-121.

Nye tider

Side 56-57

Ustyrlig vækst. Mackeprang, Mourits, Müller, Sophus m.fl.: Nationalmuseet og Provindsmuseerne; Aarbøger for nordisk oldkyndighed og historie 1912I, s. 157-64.

Side 57-59

Statstilskud baserer sig på arkivsagerne i henholdsvis Nationalmuseet og Den Gamle By vedr. Den Gamle Bys ansøgning om tilskud fra staten.

Side 59-62

Museumsboom bygger især på Rasmussen, Holger: Dansk museumshistorie: De kulturhistoriske museer, Dansk Kulturhistorisk Museumsforening 1979, s.87-89 og s. 100-12 samt Betænkning om en nyordning af de kulturhistoriske lokalmuseers forhold afgivet af Undervisningsministeriets Provinsmuseumsnævn, Beretning nr. 152, 1956. Citat fra Mackeprang s. 60 stammer fra Mackeprang, Mouritz, Müller, Sophus m.fl.: Nationalmuseet og Provindsmuseerne; Aarbøger for nordisk oldkyndighed og historie 1912, s. 157.

Side 62-65

Midt på den jyske hede. Aarup Jensen, Jens: Ingen guld og skeletter – men lidt museumshistorie fra Ringkøbing Amt; FRAM 1983, s. 7-40.

Side 65-67

Særlige temaer. Rasmussen, Holger: Dansk museumshistorie: De kulturhistoriske museer, Dansk Kulturhistorisk Museumsforening 1979, s. 125-41.

Side 67-69

Levendegørelse på Hjerl Hede. Mygind, Finn: Historien om Hjerl Hedes Frilandsmuseum, Hjerl Hede 2005. Citater s. 68-69 efter Mygind, Finn: Historien om Hjerl Hedes Frilandsmuseum, Hjerl Hede 2005, s. 92-93.

Side 69-73

Købstadmuseet Den Gamle By. Skriver, Jens B.: Det historiske museum i Århus – gennem 100 år, Moesgård 2003, s. 33-34; Holm, Peter: Den Gamle Bys Historie, Den Gamle Bys årbog 1927, s 5-24; Årsberetning i Den Gamle Bys årbog 1934, s.5-13; Holm, Peter: Den gamle By i Aarhus. Fra Borgmestergaard til Købstadmuseum 1909-45, 1951, navnlig s. 106-12; Bloch Ravn, Thomas: Ett Skansen i Danmarks andra stad; Fataburen 2016: Skansen 125 år, Stockholm 2016, s. 223. Citat s. 72 fra Arup, Erik: Anmeldelse af Vilhelm Grønbech: Religionsskiftet i Norden; Historisk Tidsskrift 1914-15, s. 107-8.

Side 73-74

Forhistorisk Museum. Skriver, Jens B.: Det historiske museum i Århus - gennem 100 år, Moesgård 2003, s. 37-38.

Museum om mennesker

Side 76-79

Slut med gammelt tankegods. Clausen, H.P.: Hvor længe varede det 19. århundrede kulturelt?, foredrag fra 1971, trykt i *Kulturelle, politiske og religiøse bevægelser i det 19. århundrede*, Aarhus 1973, s. 3; En kulturpolitisk redegørelse afgivet af Ministeriet for kulturelle anliggender, Betænkning nr. 517, København 1969, her navnlig omtalen af museerne s. 153-73.

Side 79-83

Eksperimenter i Brede. Nielsen, Carsten Tage: Tidsdimensioner og kronologi. Nationalmuseets sommerudstillinger i Brede 1966-88; *Temp – tidsskrift for historie* 2011, s. 110-35.

Side 83-85 og side 85-86

Modellen og Frem og tilbage. Krogh Jensen, Susanne: The creation of a museum system. Professionalizing Danish museums 1958-2018; *Nordisk Museologi* 2019, s. 100-14. Korrespondance med ph.d. Susanne Krogh Jensen samt Udredning om bevaring af kulturarven, Kulturministeriet 2003, s. 79-109.

Side 86-88

Specialer og nicher. Thyrring, Ulla: Er der en trend henimod en ny museumsstruktur; *Danske Museer* 3/1994, s. 6-9; Melchior, Marie Riegels: Specialmuseet i det samlede museumslandskab; *Sjæklen* 2017, s. 29-39; Bro-Jørgensen, Marianne: Nogle hovedlinjer i dansk museumsformidling i de sidste ti år; *Dansk Tidsskrift for Museumsformidling* 1989, s. 33-37.

Side 88-92

Mød mennesket. Moesgårds hjemmeside; Bloch Ravn, Thomas: *Den Gamle By. Et vindue til historien*, 2002; *Den Gamle Bys årbøger* 1964-2002.

Side 92-94

Ny gammel by. Kulturarvsstyrelsens Nyhedsbrev september 2003: Rapport foreslår to nye museer; Gennemgang af museer, der modtager eller har søgt om et særligt statsligt driftstilskud efter museumslovens §16; Kulturarvsstyrelsen, september 2003; Bloch Ravn, Thomas: 1900-tals byen på frilandsmuseum; *Danske Museer* nr. 3/2003, s. 16-21; Bloch Ravn, Thomas: *Den Gamle By. History and Future*, 2009; Bloch Ravn, Thomas: Peter Holm. The man who made Den Gamle By; *Open-Air Museums – International Yearbook*, Sirogojno Serbia 2014, s. 115-31; Bloch Ravn, Thomas: *Moderne tider på museum; Kildekunst. Historiske & kulturhistoriske studier – Festskrift til John T. Lauridsen*, Det Kongelige Bibliotek 2016, s 567-91; Bloch Ravn, Thomas: *Plan for Development at*

Den Gamle By, Denmark; Association of European Open-Air Museums, Conference Report 21-25. august 2017, Birmingham 2019, s. 74-80; Museumsdirektørens blog: Indlæg 2.5.2013 (Hvordan opstod egentlig ideen til Den Moderne By) og 10.6.2013 (Trods hård modstand fortsatte Den Gamle By med at skabe grundlaget for et bykvarter fra 1970erne).

Fremtiden

Side 96-99

Kend dig selv! Bloch Ravn, Thomas: Museer skal være til nytte; Kulturel nordisme i 100 år, Inge Adriansen (red.) 2015, s. 165-72. Citater fra George F. MacDonald s 97: MacDonald, George F.: The future of museums in the Global Village; i MUSEUM 155/1987, s. 211 og MacDonald, George F. & Stephen Alford: A Museum for the Global Village 1989, s. 35-36 og s. 56. Citat s. 97 fra Peter Lewis: Lewis, Peter: Dramatic effect; Museum Practice Magazine autumn 2004, s. 44-46. Citat s. 98 fra Stephen E. Weil: Weil, Stephen E.: From Being about Something to Being for Somebody: The Ongoing Transformation of the American Museum; Daedalus vol. 128 nr. 3 1999, s. 229-58. Referat fra indlæg af David Fleming ifølge egne noter. Citater s. 98-99 fra Olav Aaraas: Aaraas. Olav: Let our visitors be important historical persons; Authenticity and Relevance. Report from the 24th Conference in the Association of European Open-Air Museums in Den Gamle By 2009, Aarhus 2011, s. 143-44. Citater s. 99 fra Sten Rentzhog stammer fra Rentzhogs forelæsningsmanuskripter 13.1.1989: Nordiska Museets utställningsverksamhet og 11.11.1988: Varför har vi kulturhistoriska museer.